

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

PIRMĀ NODAĻA

LĒMUMS

Iesniegums Nr.3613/19
Aivars LEMBERGS
pret Latviju

Eiropas Cilvēktiesību tiesa (Pirmā nodaļa), 2025.gada 6.maijā sanākusi kā palāta šādā sastāvā:

Ivana Jelić, priekšsēdētāja,
Erik Wennerström,
Alena Poláčková,
Frédéric Krenč,
Stéphane Pisani,
Alain Chablais,
Artūrs Kučs, tiesneši,

un *Liv Tigerstedt*, nodaļas sekretāra vietniece,

Ņemot vērā augšminēto 2019.gada 8.janvāra iesniegumu
Ievērojot apsvērumus, ko iesniegusi valdība-atbildētāja, un iesniedzēja
atbildes apsvērumus,
Apspriedusies, nolemj šādi:

FAKTI

1. Iesniedzējs Aivars Lembergs ir Latvijas pilsonis, kurš dzimis 1953.gadā un dzīvo Ventspils novadā. Viņu Tiesā pārstāvēja I. Nikuļceva, Rīgā praktizējoša zvērināta advokāte.
2. Latvijas valdību (Valdība) pārstāvēja tās pārstāve K. Līce.

Lietas apstākļi

3. Lietas faktiskos apstākļus, kādus tos aprakstīja puses, var apkopot šādi.

1. *Vispārīga informācija*

4. Iesniedzējs ir politiskās partijas “Latvijai un Ventspilij” vadītājs un kopš 1988.gada Ventspils pilsētas domes priekšsēdētājs.

5. 2007.gada 14.maijā viņam izvirzīja apsūdzību par kukuļošanu, naudas atmazgāšanu, nelikumīgu dalību darījumos ar īpašumiem, nepatiesas informācijas sniegšanu nodokļu deklarācijā. Šķiet, ka vēlāk viņu apsūdzēja arī par dokumentu viltošanu un valsts amatpersonas pilnvaru ļaunprātīgu izmantošanu.

6. Kriminālprocess pret iesniedzēju kopš 2008.gada bija izskatīšanā Rīgas apgabaltiesā.

7. 2021.gada 22.februārī Rīgas apgabaltiesa iesniedzēju notiesāja par krāpšanu, naudas atmazgāšanu, dokumentu viltošanu un nelikumīgu dalību darījumos (kopā 19 apsūdzības), piemērojot piecu gadu brīvības atņemšanas sodu, konfiscējot īpašumu un piemērojot naudas sodu 20 000 EUR apmērā, un viņu attaisnoja 21 apsūdzībā.

8. 2023.gada 27.septembrī Rīgas apgabaltiesa, rīkojoties kā apelācijas instances tiesa, pasludināja saīsināto spriedumu, daļēji atceļot pirmās instances tiesas spriedumu. Proti, iesniedzējam piemēroja brīvības atņemšanas sodu uz četriem gadiem un īpašuma konfiskāciju par kopumā deviņām apsūdzībām, bet viņu attaisnoja kopumā 10 apsūdzībās (kopumā iesniedzēju notiesāja par deviņām apsūdzībām un atzina par nevainīgu 31 apsūdzībā).

9. No lietas materiāliem šķiet, ka 2024.gada 17.decembrī tika ierosināta kasācijas tiesvedība.

2. Apstrīdētie apgalvojumi un saistītais civilprocess

10. 2012.gada 16.oktobrī iesniedzējs un vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrs, kurš uzrauga pašvaldību darbu, piedalījās tiešraides televīzijas intervijā. Diskusijas pamatā bija ministra ierosinātais process par iesniedzēja atstādināšanu no Ventspils pilsētas domes priekšsēdētāja pienākumu izpildes. Šis process bija pamatots ar aizdomām, kas bija izvirzītas Ģenerālprokuratūras sagatavotajā informācijā, kas iegūta pirmstiesas izmeklēšanā, ka iesniedzējs vairākus lēmumus varētu būt pieņēmis interešu konflikta situācijā. Intervijas laikā ministrs izteicās šādi:

“... 20 gadus Lemberga kungs [...] spļauj sejā ikvienam Latvijas iedzīvotājam, uzskatāmi demonstrējot, ka likumi nav visiem vienādi šajā valstī [...], ka Lemberga kungs ir, nu, faktiski tāds lielākais augonis pašvaldību sistēmā Latvijā [...]”

“Un tieši pateicoties tai Jūsu nesodāmībai, kuru Jūs pārkat par publisku nodokļu maksātāju naudu, tajā skaitā Ventspils iedzīvotāju naudu, ir, nu, Latvijā daudzas pašvaldības ir pārvērtušās par publisko resursu izsaimniekošanas akadēmijām tā vietā, lai [...] strādātu savu iedzīvotāju interesēs, savas teritorijas attīstības interesēs.”

“Lemberga kunga laiks ir beidzies [...] Jums jāsaņem taisnīgs sods, zaglim, tāpat kā filmā [populāra 1980.-to gadu filma], ir jāsež cietumā. Šī ēra Latvijā ir beigusies.”

“Viens no iemesliem, kāpēc es iesaistījos politikā, kāpēc mani kolēģi iesaistījās politikā, ir tas, lai Latvijā iestātos kaut kāda likuma vara un iestātos kaut kāda caurspīdība, tai skaitā pašvaldību procesos. Man ir uzticēta pašvaldību joma ar tādiem domes priekšsēdētājiem, ar tādu visatļautību, kā strādā Lemberga kungs. Es nevaru

LĒMUMS LIETĀ “LEMBERGS pret LATVIJU”

strādāt ar pārējo sistēmu, jo kā es varu kaut ko pārņemt vienai pašvaldībai, ja otrā Latvijas galā man ir Lemberga kungs, kurš nodar[...] kurš vienkārši saimnieko pa pašvaldību kā savu un savas ģimenes kabatu.”

“Ja runājam par Latvijas attīstību [...] ir daudz lielāka nozīme tiem 200 000, kas [...] izbraukuši no Latvijas, par katru no viņiem Jums ir jāuzņemas atbildība [...] jo Jūs esat atņēmis šiem cilvēkiem cerību, ka šajā valstī kādreiz kaut kas būs kārtībā un ka kādreiz kaut kas atrisināsies.”

11. 2013.gada 27.maijā iesniedzējs pret ministru vērsās ar prasību tiesā. Viņa prasība bija pamatota ar Civillikuma 2352.¹pantu (tiesības vērsties tiesā par goda un cieņas aizskārums; skatīt 22.rindkopu zemāk) un Satversmes 92. un 95.pantu (tiesības uz kompensāciju; un tiesības uz goda un cieņas aizsardzību; skatīt 21.rindkopu zemāk). Atsaucoties, cita starpā, uz Tiesas spriedumiem lietās *Daktaras pret Lietuvu* (iesniegums Nr.42095/98, ECHR 2000-X) un *Peša pret Horvātiju* (iesniegums Nr.40523/08, 2010.gada 8.aprīlis), iesniedzējs uzsvēra, ka viņš nebija atzīts par vainīgu kāda noziedzīga nodarījuma izdarīšanā, kā arī atsaucās uz nevainīguma prezumpciju, taču neiesniedza atsevišķu prasību šajā aspektā.

12. 2014.gada 29.maijā Jūrmalas pilsētas tiesa noraidīja iesniedzēja prasību. Tā uzskatīja, ka izteikumi būtu jāuztver kā ministra viedoklis, kura mērķis bija uzsākt publisku diskusiju, nevis kā fakti; ka iesniedzēju kritizēja kā politiķi, nevis kā privātpersonu; un ka diskusija koncentrējās uz jautājumu, kas bija sabiedrībai nozīmīgs. Izteiktie viedokļi bija balstīti faktos – informācijā, kas saņemta no Ģenerālprokuratūras, kurā norādīts, ka iesniedzējs bija pieņēmis vairākus lēmumus interešu konflikta situācijā. Lai arī ministra lietotie izteikumi esot bijuši skarbi un kritiski, viņa viedokli nevarēja uzskatīt par rupju vai pārlieku aizskarošu. Salīdzinot iesniedzēju ar zagli filmā, ministrs kā izteiksmes līdzekli esot izmantojis salīdzinājumu un metaforu, lai pastiprinātu politiskās runas ieceri. Turklāt no ministra izteikumiem nevarēja secināt, ka iesniedzējs būtu apsūdzēts kāda konkrēta noziedzīga nodarījuma izdarīšanā.

13. Iesniedzējs šo spriedumu pārsūdzēja. Viņš atkārtoja savus sākotnējos argumentus par goda un cieņas aizskārums un atkārtoti atsaucās uz Tiesas spriedumiem, ko viņš bija citējis viņa prasības pieteikumā (skatīt 11.rindkopu augstāk), atkārtoti neatsaucoties uz nevainīguma prezumpciju.

14. 2015.gada 4.februārī Rīgas apgabaltiesa daļēji apmierināja iesniedzēja prasību. Tā secināja, ka apstrīdētie ministra izteikumi bija viņa viedoklis, un neviens no tiem nesaturēja informāciju, kas būtu pārbaudāma. Tiesa secināja, ka ministram bija pietiekama faktoloģiskā bāze, lai izteiktos par iesniedzēju un viņa darbībām, proti, lai kritizētu iesniedzēju kā Ventspils pilsētas domes priekšsēdētāju. Tāpat tā secināja, ka visi ministra izteikumi, izņemot divus – “Jums jāsaņem taisnīgs sods, zaglim, tāpat kā filmā, ir jāsež cietumā” un “tieši pateicoties tai Jūsu nesodāmībai, kuru Jūs pārkat par publisku nodokļu maksātāju naudu, tajā skaitā Ventspils iedzīvotāju naudu”, – bija pieļaujamas kritikas robežās un nebija pārlieku aizskaroši.

15. Tāpat tiesa secināja, ka:

“[a]pelācijas instances tiesa atzīst, ka ar pieminētiem diviem izteikumiem [ministrs] ir pārkāpis pieļaujamās kritikas robežas. [...] [v]ispārzināms ir fakts, ka tiesā tiek izskatīta krimināllieta, kurā [iesniedzējs] ir apsūdzēts noziedzīgu nodarījumu izdarīšanā. [Ministrs], paziņojot, ka [iesniedzējs] ir zaglis un viņam ir jāsež cietumā licis neitrālam skatītājam izdarīt secinājumu, ka [iesniedzējs] ir tiesām vainīgs viņam inkriminētajos noziedzīgajos nodarījumos un viņam būtu par to jāsaņem attiecīgs sods. Šādu secinājumu neitrāls skatītājs izdarītu, ņemot vērā [ministra] pausto, ka viņa rīcībā ir attiecīgi materiāli, kuri saņemti no prokuratūras. Tādējādi neitrāls skatītājs secinātu, ka [ministra] rīcībā ir materiāli, kuri nepārprotami liecina, ka [iesniedzējs] izdarījis noziedzīgus nodarījumus. Minēto papildina nākamais izteikums, ka [iesniedzējs] pērk savu nesodāmību par nodokļu maksātāju naudu, tajā skaitā Ventspils iedzīvotāju naudu. Neitrāls skatītājs izdarītu secinājumu, ka [iesniedzējs] līdz šim, nav sodīts par noziegumu izdarīšanu, jo viņš ir nopircis savu nesodāmību. Neitrāls skatītājs uzskatītu, ka [iesniedzējs] ir maksājies tiesībsargājošām institūcijām, lai panāktu sev vēlamu rezultātu un šobrīd [ministra] rīcībā ir attiecīgi dokumenti.

Šādi izteikumi viennozīmīgi vērtējami kā godu un cieņu aizskaroši un ar tiem [ministrs] ir pārkāpis pieļaujamās kritikas robežas, jo atbilstoši pieminētajai [Tiesas] praksei uz kuru atsaucas [iesniedzējs], nav pieļaujams, ka [ministra] kā valsts amatpersonas pausts viedoklis mudinātu sabiedrību domāt, ka [iesniedzējs] ir vainīgs noziedzīgā nodarījumā.”

16. Lemjot par piešķiramās kompensācijas apjomu, tiesa iekļāva šādu norādi:

“Apelācijas instances tiesa uzskata, ka [ministram] jādod [iesniedzējam] mantiska kompensācija par viedokļa paušanu, kas bija nesamērīgi rupjš un aizskarošs, pārkāpjot pieļaujamās kritikas robežas un aizskarot [iesniedzēja] godu un cieņu. [Šajā saistībā apelācijas instances tiesa atsaucās uz Satversmes 95.pantu (gods un cieņa) un 92.pantu (tiesības saņemt atbilstoši kompensāciju).]

[..]

Piespriežamās kompensācijas apmērs [...] nosakāms EUR 2000 apmērā, [...] apmērā, kas neradīs tādu efektu, kas pilnībā liegtu tiesības uz vārda brīvību un atturētu presi vai citus individuālus izteikties par sabiedriski būtiskiem jautājumiem.

Bez tam kompensācijas apmēru tiesa pamato ar apstākli, ka [ministra] paustais viedoklis bija saistīts ar nevainīguma prezumpcijas pārkāpumu. To pauda [ministrs] kā valsts amatpersona, kuras pārraudzībā atradās pašvaldības. [Viņa] viedoklis tika izteikts rīta raidījumā “900 sekundes”. Frāze attiecībā par zagli, kuram jāsaņem sods, tika pārpublicēta laikrakstos “Dienas Bizness” un “Neatkarīgā Rīta Avīze Latvijai”. [...] Secīgi, [ministra] pausto [iesniedzēja] aizskarošo viedokli, ar kuru tika pārkāptas pieļaujamās kritikas robežas, uzzināja iespējami lielāka sabiedrības daļa. Iespējami lielākai sabiedrības daļai radās viedoklis, ka [iesniedzējs] ir vainīgs noziedzīgu nodarījumu izdarīšanā un viņam par to jāsaņem attiecīgs sods.”

17. Apelācijas instances tiesa nolēma:

“[Apelācijas instances tiesa] daļēji apmierināja [iesniedzēja] prasību, atzīstot, ka [ministrs] pārkāpa pieļaujamās kritikas robežas. Viņa viedoklis ir [iesniedzēja] godu un cieņu aizskarošs [...] un [ministram] jāmaksā [iesniedzējam] kompensācija EUR 2000 apmērā. [...]”

18. 2017.gada 5.oktobrī, pēc ministra kasācijas sūdzības, Augstākā tiesa atcēla šo spriedumu un nosūtīja lietu atpakaļ apelācijas instances tiesai jaunai izskatīšanai. Tā secināja, ka apelācijas instances tiesa bija rūpīgi izvērtējusi Tiesas judikatūru un lietas faktus un pierādījumus, taču tās secinājumi bija pretrunīgi. Proti, tā secināja, ka:

“[10.2] Tiesa pārsūdzētajā spriedumā atzinusi, ka kontekstā ar sabiedrībā vispārzināmo faktu par tiesā izskatāmo krimināllietu pret [iesniedzēju], attiecīgie izteikumi mudina sabiedrību domāt, ka [iesniedzējs] ir vainīgs viņam inkriminētā noziedzīgā nodarījuma – zādzības – izdarīšanā.

[Augstākā tiesa] var piekrist apelācijas instances tiesas atzinumam, ka fakts par krimināllietas izskatīšanu pret [iesniedzēju] sakarā ar viņam izvirzītajām apsūdzībām noziedzīgu nodarījumu izdarīšanā ir Latvijas sabiedrībai vispārzināms, jo ar šo kriminālprocesu saistītie jautājumi plaši atspoguļoti dažādos masu informācijas līdzekļos vairāku gadu garumā, faktiski pilnībā atklājot visu publiski pieejamās informācijas spektru šī kriminālprocesa sakarā, tajā skaitā arī celto apsūdzību būtību. Tomēr apelācijas instances tiesa atstājusi bez ievērības, ka šādā gadījumā loģiski par Latvijas sabiedrībai vispārzināmu faktu atzīstams arī tas, ka neviena no [iesniedzēja] celtajām apsūdzībām izskatāmajā un masu medijos plaši atspoguļotajā kriminālprocesā nav par zādzības izdarīšanu.

Ņemot vērā minēto, nevar piekrist apelācijas instances tiesas secinājumam, ka vidusmēra saprātīgam skatītājam frāze “Jums ir jāsaņem [...] taisnīgs sods, zaglim, tāpat kā filmā, ir jāsež cietumā”, liek izdarīt pārsteidzīgu secinājumu par [iesniedzēja] vainojamību viņam inkriminētajos noziedzīgajos nodarījumos.

[11] Apelācijas instances tiesa, analizējot [Tiesas] judikatūru, pamatoti citējusi tajā izteiktās atziņas, kurās uzsvērtā vārda brīvības nozīmīgā loma demokrātiskā sabiedrībā, valsts institūciju pienākums atturēties no jebkādas iejaukšanās vārda brīvības jomā, akcentējot tās nozīmību tieši attiecībā uz politiķiem, kuriem pieļaujamās kritikas robežām jābūt plašākām. Tajā pat laikā “[...] cieņas aizsardzība attiecas arī uz politiķiem, pat ja viņi nedarbojas kā privātpersonas; bet šādos gadījumos aizsardzības nepieciešamība ir izvērtējama attiecībā pret atklātas politiskas diskusijas interesēm” [Augstākā tiesa atsaucēs uz *Lingens pret Austriju*, 1986.gada 8.jūlijs, 42.rindkopa, A Sērija Nr.103]. Tas nozīmē, ka politika cieņas aizsardzība vienmēr ir samērojama ar sabiedrības interesēm, attiecībā uz kurām atklātas politiskas diskusijas formātam ir īpaša loma.

...

[11.2] Jāņem vērā, ka [iesniedzējam] kā ļoti pieredzējušam un līdzīgās diskusijās rūdījumu guvušam politiķim, piekristot šādam diskusijas formātam, bija jāreķinās, ka politiskā retorika, ievērojot apspriežamās tēmas aktualitāti, televīzijas tiešraidē būs īpaši asa. Ir tikai normāli sagaidīt, ka šādā diskusijā katrs tās dalībnieks izmantos visus savā arsenālā esošos literāros izteiksmes līdzekļus viedokļa pamatošanai un papildināšanai.

...

[13] Tiesību doktrīnā atzīts, ka “[...] vērtējot viedokļa aizskārums smagumu, ir jāņem vērā, attiecībā uz kādu personu šis viedoklis ir izteikts [...] Turklāt ir jāvērtē faktiskie apstākļi, kādos šī persona darbojas, kā arī šīs publiskās personas izteiksmes forma vai stils, piemēram, agresīva vai izteiksmes ziņā provocējoša izturēšanās pieļauj, ka līdzīgā veidā tiek sniegts arī viedoklis.”

LĒMUMS LIETĀ “LEMBERGS pret LATVIJU”

[13.1] No pārsūdzētā sprieduma neizriet, ka tiesa šādā aspektā būtu vērtējusi [iesniedzēja] izteiksmes formu un stilu aplūkojamajā televīzijas raidījumā, tajā skaitā to, ka prasītājs tieši un nepārprotami par zagli nosauc [ministru].

[13.2] Turklāt, lai izvērtētu [iesniedzēja] lietoto izteiksmes formu un stilu, pušu diskusija ir vērtējama visā tās garumā, ņemot vērā tās gaitā vērojamās emocionālās spriedzes svārstības un katrā ziņā neizraujot no konteksta atsevišķas frāzes”

19. 2018.gada 22.janvārī Rīgas apgabaltiesa, no jauna izskatījusi lietu, secināja, ka iesniedzēja apelācija bija nepamatota un to noraidīja. Lietas centrālais jautājums bija, vai divi apstrīdētie izteikumi bija fakti, kuru patiesumu varētu pārbaudīt, vai viedokļi. Apelācijas instances tiesa izvērtēja, vai apstrīdētajiem izteikumiem bija pietiekams pamats un to, kā neitrāls novērotājs tos uztvertu:

“[16.10.1] Izanalizējot pierādījumus, [apelācijas instances tiesa] uzskata, ka neitrālam lasītājam nevarēja rasties priekšstats, ka [ministra] teiktais ir uztverams kā ziņa, jo daudzu gadu garumā [iesniedzēja] darbība regulāri tika atspoguļota masu informācijas līdzekļos. Turklāt ir vispārzināms fakts, ka tiesā jau 10 gadus tiek izskatīta krimināllieta, kurā [iesniedzējs] ir apsūdzēts noziedzīgu nodarījumu izdarīšanā, tai skaitā par kukuļņemšanu sevišķi lielos apmēros, par noziedzīgi iegūto finanšu līdzekļu un citas mantas legalizēšanu, par dienesta viltojumu, par piedalīšanos mantiskos darījumos, kuri [iesniedzējam] saistībā ar dienesta stāvokli bijuši aizliegti, kā arī par ļaunprātīgu dienesta stāvokļa izmantošanu un citiem noziegumiem.

...

[18.10] Vērtējot strīdus izteikumus gan no gramatiskā viedokļa, gan pēc būtības [apelācijas instances tiesa] uzskata, ka [ministrs] nav tieši nosaucis [iesniedzēju] par zagli, bet domas papildināšanai savos izteikumos lietojis metaforu kontekstā ar populāru filmu [..]

[18.10.1] Turklāt jāņem vērā arī tas apstāklis, ka pats [iesniedzējs] politiskas diskusijas laikā tieši un nepārprotamā veidā nosauca [ministru] par zagli, piemērot, ka [..] tas ir vispārzināms fakts.

[18.10.2] Tādējādi secināms, ka raidījuma politiskās retorikas ietvaros abi diskusijas dalībnieki izmantoja dažādus asus izteiksmes līdzekļus viedokļa papildināšanai.

...

[18.11] [..]Vērtējot otro apstrīdēto izteikumu, [apelācijas instances tiesa] secina, ka arī tas izteikts politiskās retorikas kontekstā un nebija vērst uz to, lai piedēvētu [iesniedzējam] konkrēta noziedzīga nodarījuma izdarīšanu, tādā veidā pārkāpjot nevainīguma prezumpciju. Turklāt, kā jau norādīts iepriekš, tiesības izteikt asu un nepatīkamu viedokli ir viena no personas pamattiesībām, kas paredzēta Satversmes 100.pantā.

...

[18.13] Apkopojot minēto, secināms, ka diskusijā frāzes ir [ministra] viedoklis, kam bija pietiekama faktiskā bāze, lai to paustu. Pastāvot apstāklim, ka viedoklis nav pakļaujams patiesības pārbaudei, jo tas nevar būt ne patiess, ne nepatiess, lai arī cik nepieņemams tas kādam liktos, ir pilnībā noraidāma [iesniedzēja] prasība par goda un cieņas aizskaršanu, ja ar viedokļa paušanu nevar tikt aizskarta [iesniedzēja].

LĒMUMS LIETĀ “LEMBERGS pret LATVIJU”

[18.14] Izvērtējot prasības pieteikumā norādītos strīdus izteikumus kontekstā ar visu diskusijas formātu, [apelācijas instances tiesa] nav konstatējusi nepatiesas, [iesniedzēja] godu un cieņu aizskarošas ziņas un izteikumus, tādējādi secināms, ka to atsaukšanai nav pamata un prasība ir noraidāma kā nepamatota. Pastāvot šādiem apstākļiem, ir noraidāma arī prasība daļā par morālā kaitējuma atlīdzības piedziņu [..]”

20. Iesniedzējs iesniedza kasācijas sūdzību, argumentējot, ka šis spriedums ir pretējs nevainīguma prezumpcijai. Ar 2018.gada 9.novembra galīgo lēmumu Augstākā tiesa atteicās ierosināt kasācijas tiesvedību.

LIETĀ PIEMĒROJAMIE TIESĪBU AKTI

21. Lietā piemērojamie Satversmes panti izteikti šādi:

92.pants

“Ikviens var aizstāvēt savas tiesības un likumiskās intereses taisnīgā tiesā. Ikviens uzskatāms par nevainīgu, iekams viņa vaina nav atzīta saskaņā ar likumu. Nepamatota tiesību aizskārums gadījumā ikvienam ir tiesības uz atbilstīgu atlīdzinājumu. Ikvienam ir tiesības uz advokāta palīdzību.”

95.pants

“Valsts aizsargā cilvēka godu un cieņu. Spīdzināšana, citāda cietsirdīga vai cieņu pazemojoša izturēšanās pret cilvēku ir aizliegta. Nevienam nedrīkst pakļaut nežēlīgam vai cilvēka cieņu pazemojošam sodam.”

100.pants

“Ikvienam ir tiesības uz vārda brīvību, kas ietver tiesības brīvi iegūt, paturēt un izplatīt informāciju, paust savus uzskatus. Cenzūra ir aizliegta.”

22. Civillikuma 1635., 1779. un 2352.¹ pants izteikts šādi:

“1635. Katrs tiesību aizskārums, tas ir, katra pati par sevi neatļauta darbība, kuras rezultātā nodarīts kaitējums (arī morālais kaitējums), dod tiesību cietušajam prasīt apmierinājumu no aizskārēja, ciktāl viņu par šo darbību var vainot.

morālo kaitējumu jāsaprot fiziskas vai garīgas ciešanas, kas izraisītas ar neatļautas darbības rezultātā nodarītu cietušā nemantisko tiesību vai nemantisko labumu aizskārumu. [..].

1779. Katram ir pienākums atlīdzināt zaudējumus, ko viņš ar savu darbību vai bezdarbību nodarījis.

[..]

2352.¹ Katram ir tiesības prasīt tiesas ceļā atsaukt ziņas, kas aizskar viņa godu un cieņu, ja šādu ziņu izplatītājs nepierāda, ka tās atbilst patiesībai.

Ja personas godu un cieņu aizskarošās ziņas izplatītas presē, tad gadījumā, kad tās neatbilst patiesībai, šīs ziņas presē arī jāatsauc. Ja personas godu un cieņu aizskarošās ziņas, kas neatbilst patiesībai, ietvertas dokumentā, šāds dokuments jāapmaina. Citos gadījumos atsaukšanas kārtību nosaka tiesa.

LĒMUMS LIETĀ “LEMBERGS pret LATVIJU”

Ja kāds prettiesiski aizskar personas godu un cieņu mutvārdiem, rakstveidā vai ar darbiem, tad viņam jānodod atlīdzība (mantiska kompensācija). Atlīdzības apmēru nosaka tiesa..”

23. Kriminālprocesa likuma 19.pants aizsargā nevainīguma prezumpciju. Šī panta ceturrtā daļa stājās spēkā 2018.gada 25.oktobrī un ir izteikta šādi:

[..]

(4) Ja valsts amatpersona, kas nav kriminālprocesā iesaistītā persona, ar publisku paziņojumu ir izteikusies par personas vainīgumu, pārkāpjot nevainīguma prezumpciju, procesa virzītājs, pamatojoties uz personas motivētu iesniegumu, publiski informē par nevainīguma prezumpcijas principa pārkāpumu, bet iesnieguma kopiju nosūta izvērtēšanai institūcijai, kura var lemt par amatpersonas atbildību.

24. Kriminālprocesa likuma 19.panta grozījumu, ar kuriem pants papildināts ar ceturto daļu, anotācijā sniegts šāds pamatojums:

“2. Direktīvas 2016/343 4. panta 1. punkts noteic, ka ir jānodrošina, ka tik ilgi, kamēr nav pierādīta aizdomās turētā vai apsūdzētā vaina saskaņā ar tiesību aktiem, publisko iestāžu publiskos paziņojumos un tiesu nolēmumos, ar kuriem netiek noteikts personas vainīgums, minētā persona netiek minēta kā vainīga. [..]

Nevainīguma prezumpciju kriminālprocesa laikā ar publisko iestāžu publisku paziņojumu ir iespējams pārkāpt personām, kas ir kriminālprocesā iesaistītās personas, vai trešās personas, kas pārstāv publisku iestādi, bet nav kriminālprocesā iesaistītās personas, piemēram, Valsts policijas, Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja, Finanšu policijas pārvaldes amatpersonas, kas nav konkrētā kriminālprocesa virzītāji, kā arī valsts amatpersonas, kas ieņem atbildīgu stāvokli, ierēdņi, žurnālisti vai jebkura cita persona. [..]

Savukārt gadījums, kad personas, kas pārstāv kādu publisku iestādi, bet nav kriminālprocesā iesaistītās personas, piemēram, ministrs, augsta valsts pārvaldes amatpersona vai deputāts, ar publiskas iestādes publisku paziņojumu pārkāpj personas tiesības uz nevainīguma prezumpciju, ir jānodala divās situācijās. Proti:

1) personas, kas ar savu publisko paziņojumu par personas vainu, var ietekmēt kriminālprocesu un;

2) personas, kuras ar savu publisko paziņojumu nevar ietekmēt, t.i., tās nerada risku kriminālprocesa interesēm, bet aizskar tikai personas godu, cieņu un reputāciju.

Pirmajā gadījumā tās ir jebkuras valsts augstas amatpersonas, piemēram, izmeklēšanas iestādes augstas amatpersonas, ministri, ministriju augstas amatpersonas, kuru amata pienākumi un kompetences joma ir salīdzinoši tuva krimināltiesiskajai jomai un tās procesiem. Tādējādi šādu personu publiski paziņojumi var ietekmēt konkrētu kriminālprocesu un procesa virzītāju.

Otrajā gadījumā tās ir jebkuras citas trešās personas, kuru izteikumi nevar ietekmēt kriminālprocesu un procesa virzītāju, jo šīs personas savā darbībā un kompetencē nekādā mērā nav saistītas ar krimināltiesisko jomu un tās procesiem (izmeklēšana, tiesa). Šajā gadījumā šādu personu publiski paziņojumi būtu vērtējami tikai kā godu un cieņu aizskaroši.

Abos gadījumos persona, kura uzskata, ka ar publisko iestāžu publisku paziņojumu ir pārkāptas tās tiesības uz nevainīguma prezumpciju, var vērsties civilprocesuālā kārtībā un pieprasīt kaitējuma kompensāciju.

LĒMUMS LIETĀ “LEMBERGS pret LATVIJU”

Pienākums un atbildība ikvienai valsts pārvaldes un izmeklēšanas iestādes amatpersonai vai darbiniekam publiskas iestādes publiskos paziņojumos neminēt aizdomās turētos vai apsūdzētos kā vainīgus ir noteikts Satversmes 92. pantā, kas noteic, ka ikviens uzskatāms par nevainīgu, iekams viņa vaina nav atzīta saskaņā ar likumu.

Tāpēc personai, kas izteikusi publiskas iestādes publisku paziņojumu, var ierosināt disciplinārlietu un piemērot disciplinārsodu, pamatojoties uz Satversmes 92. panta pārkāpumu.

Tomēr tiesību aizsardzības līdzeklis tikai civilprocesuālā kārtībā un kā disciplinārpārkāpums pirmajā gadījumā, kad publiskas personas, kas nav kriminālprocesā iesaistītās personas, sniedz publisku paziņojumu, pārkāpjot personas tiesības uz nevainīguma prezumpciju norāda uz personas vainīgumu pirms gala nolēmuma spēkā stāšanās, ir nepietiekošs. Līdz ar to ir nepieciešams arī kriminālprocesuāls tiesību aizsardzības līdzeklis, ņemot vērā radīto ietekmi kriminālprocesa interesēm. Tāpēc secināms, ka attiecībā uz šo gadījumu nepastāv atbilstošs tiesiskās aizsardzības līdzeklis.

Arī [Tiesa] ir secinājusi, ka iespēja vērsties nacionālajā tiesā ar civilprasību par nevainīguma prezumpcijas aizskārumu, nav uzskatāma par efektīvu tiesību aizsardzības līdzekli [*Konstas pret Grieķiju*, iesniegums Nr.53466/07, 2011.gada 24.maijs, 29.rindkopa; *Shuvaov pret Igauniju*, iesniegums Nr.39820/08, 2012.gada 29.maijs, 73.rindkopa], jo šāda sūdzība pēc sava rakstura ir civilprocesuāla, kas, savukārt, nozīmē, ka tā netiks izskatīta konkrētā pret indivīdu uzsāktā kriminālprocesa ietvaros, un civilprocesa iznākums, pat ja tas būs indivīdam labvēlīgs, nevarēs nekādā veidā ietekmēt, kur nu vēl labot situāciju, kura ir izveidojusies kriminālprocesa ietvaros. Tāpēc civilprocesuālais tiesību aizsardzības līdzeklis var kalpot tikai kā papildu elements, ar kura palīdzību indivīdam ir iespējams saņemt kompensāciju par tiesību aizskārumu, taču šādas kompensācijas piešķiršanas fakts pats par sevi nav spējīgs labot kriminālprocesuālajām interesēm, t.sk. kriminālprocesa taisnīgumam, nodarīto kaitējumu.

Tāpat [Tiesa], vērtējot tiesību aizsardzības līdzekļu efektivitāti lietās, kurās indivīdi ir sūdzējušies par nevainīguma prezumpcijas ([Konvencijas] 6. panta 2. punkta) pārkāpumiem, ir norādījusi, ka nevainīguma prezumpcija ir viens no pamatelementiem, lai kriminālprocesu kopumā varētu atzīt par taisnīgu [Konvencijas] 6. panta 1. punkta izpratnē [*Allet de Ribemont pret Franciju*, iesniegums Nr.20437/05, 2009.gada 10.decembris, 35.rindkopa]. Tādēļ, [Tiesas] ieskatā, lai tiesību aizsardzības līdzeklis saistībā ar iespējamo nevainīguma prezumpcijas pārkāpumu būtu efektīvs, indivīdam ir jābūt iespējai iesniegt sūdzību konkrētā pret viņu ierosinātā kriminālprocesa ietvaros [*Shagin pret Ukrainu*, iesniegums Nr.20437/05, 2009.gada 10.decembris, 71.rindkopa; *Davzhenko pret Ukrainu*, iesniegums Nr.36650/03, 2012.gada 12.janvāris, 42.rindkopa].

Šobrīd [Kriminālprocesa likuma] ietvaros nav noteikts regulējums tiesiskās aizsardzības līdzeklim gadījumos, kad publisko iestāžu amatpersona ar publisku paziņojumu pārkāpj personas nevainīguma prezumpciju, tādējādi ietekmējot kriminālprocesu. Atbilstoši [Kriminālprocesa likuma] 46. panta otrās daļas 5. punktam amatā augstākam prokuroram ir tiesības uzdot izmeklēšanu kriminālprocesā veikt citai izmeklēšanas iestādei, tomēr, ja persona, kas ar publisku paziņojumu ir izteikusies par personas vainu, ir izmeklēšanas iestādes vadītājs, ietekmi uz kriminālprocesu nevar izslēgt.

Līdz ar to ir jānodrošina tāds tiesiskās aizsardzības līdzeklis, kāds ir pieejams [Kriminālprocesa likumā] attiecībā uz trešās personas (publiskas iestādes) publisku

LĒMUMS LIETĀ “LEMBERGS pret LATVIJU”

paziņojumu, lai panāktu, ka aizdomās turētie vai apsūdzētie, kuru tiesības uz nevainīguma prezumpciju tika pārkāptas ar publiskas personas paziņojumu par personas vainīgumu, tiek nostādīti tādā pašā stāvoklī, kādā tie būtu bijuši, ja aizskārums nebūtu noticis, proti, ar procesa virzītāja publisku (pret) paziņojumu, kurā sniegta objektīva informācija par personas statusu konkrētajā lietā, norādot uz nevainīguma prezumpcijas pamatprincipa pārkāpuma nepieļaujamību. Šāds risinājums, nevis, piemēram, līdzīgi kā Krimināllikuma [..] 49.1 pantā noteiktais attiecībā uz soda noteikšanu, ja nav ievērotas tiesības uz kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgā termiņā, izvēlēts, jo tiesiskās aizsardzības līdzeklim nevainīguma prezumpcijas pārkāpuma gadījumā ir jābūt tādām, lai spētu labot kriminālprocesuālajām interesēm, t.sk. kriminālprocesa taisnīgumam, nodarīto kaitējumu. Tāpēc ar procesa virzītāja tūlītēju publisku (pret) paziņojumu personai kriminālprocesa ietvaros nodarītais kaitējums tiek novērsts un turpmāk netiek radīts risks konkrētā kriminālprocesa interesēm. Pretējā gadījumā, ja tiesiskās aizsardzības līdzeklis būtu piemērojams kriminālprocesa beigās pie soda noteikšanas, kaitējums, kas radīts kriminālprocesa laikā, ļautu apšaubīt visa kriminālprocesa virzību un objektivitāti.

Ņemot vērā minēto un ievērojot Direktīvas 2016/343 prasības, [Kriminālprocesa likuma] 19. pantu ir paredzēts papildināt ar jaunu ceturto daļu, nosakot, ja valsts amatpersona, kas nav kriminālprocesā iesaistītā persona, ar publisku paziņojumu ir izteikusies par personas vainīgumu, pārkāpjot nevainīguma prezumpciju, procesa virzītājs, pamatojoties uz personas motivētu iesniegumu, publiski informē par šajā pantā minētā pārkāpuma nepieļaujamību.

Tas nozīmē, ka procesa virzītājam publisks paziņojums ir jāsniedz tikai pēc tam, kad ir saņemts personas motivēts iesniegums. Procesā virzītājs publisku paziņojumu var sniegt gan izmantojot iestādes komunikācijas dienesta atbalstu, gan izmantojot pieejamos plašsaziņas līdzekļus (piemēram, paziņojums iestādes mājaslapā vai informācijas nodošana nacionālajai informācijas aģentūrai).

25. ES Direktīvas 2016/343 attiecināmās daļas ir izklāstītas lietā *Rimšēvičs pret Latviju* ((lēmums), iesniegums Nr.31634/18, 32.rindkopa, 2023.gada 10.oktobris).

SŪDZĪBA

26. Iesniedzējs, atsaucoties uz Konvencijas 6.pantu, sūdzējās, ka ar ministra izteikumiem pārkāptas viņa tiesības uz nevainīguma prezumpciju. Konvencijas 6.panta attiecināmās daļas izteiktas šādi:

“2. Ikviens, kas tiek apsūdzēts noziedzīgā nodarījumā, tiek uzskatīts par nevainīgu, kamēr viņa vaina nav pierādīta saskaņā ar likumu.[..]”

JURIDISKAIS ASPEKTS

A. Pušu apsvērumi

1. Valdība

27. Valdība argumentēja, ka iesniedzēja sūdzība nav pieņemama izskatīšanai pēc būtības vairāku iemeslu dēļ.

28. Pirmkārt, tā bija ārpus Konvencijas materiāltiesiskā tvēruma, jo apstrīdētie izteikumi atsaucās uz zādzību, proti, no iesniedzējam inkriminētajiem atšķirīgu noziedzīgu nodarījumu.

29. Otrkārt, iesniedzējs nebija izsmēlis nacionālos tiesību aizsardzības līdzekļus. Proti, viņš nebija šo sūdzību izvirzījis pret viņu vērsta kriminālprocesa ietvaros, tas ir, atbilstoši Kriminālprocesa likuma 19.panta ceturtajai daļai, kas paredz efektīvu nacionālo tiesību aizsardzības līdzekli. Šis tiesību aizsardzības līdzeklis bija ieviests pirms iesniedzējs bija vērsies ar sūdzību Tiesā, laikā, kad viņa lietu izskatīja Rīgas apgabaltiesa, un norma neparedzēja laika ierobežojumu sūdzības iesniegšanai. Tā kā kriminālprocess pret iesniedzēju joprojām bija aktīvs, viņam joprojām ir tiesības šo tiesību aizsardzības līdzekli izmantot. Turklāt prasība par goda un cieņas aizskārumu pati par sevi nav efektīvs tiesību aizsardzības līdzeklis un ir nepietiekama Konvencijas 35.panta 1.punkta izpratnē, jo to izskatīja tikai civilprocesā un, pat ja iznākums būtu iesniedzējam labvēlīgs, tas nevarētu ietekmēt kriminālprocesu.

2. Iesniedzējs

30. Iesniedzējs apgalvoja, ka laikā, kad apstrīdētie izteikumi izdarīti, nebija skaidras procedūras sūdzības par nevainīguma prezumpcijas pārkāpumu iesniegšanai kriminālprocesa ietvaros, ņemot vērā, ka Kriminālprocesa likuma 19.panta ceturtais daļa stājās spēkā 2018.gada 25.oktobrī (skatīt 23.rindkopu augstāk). Tādēļ viņš izmantoja civilprocesuālo līdzekli, kas tobrīd bija vienīgais pieejamais nacionālais tiesību aizsardzības līdzeklis, turklāt tāds, kas, kā redzams no apelācijas instances tiesas 2015.gada 4.februāra sprieduma, viņam būtu spējis nodrošināt atlīdzinājumu (skatīt 14.-17. rindkopu augstāk). Tāpat viņš uzturēja argumentu, ka 19.panta ceturtajā daļā paredzētais tiesību aizsardzības līdzeklis nebija efektīvs, bet drīzāk bija paredzēts, lai papildinātu civilprocesuālo līdzekli. Viņš argumentēja, ka, pat ja šādā procesā tiktu secināts, ka pirms astoņiem gadiem ir noticis nevainīguma prezumpcijas pārkāpums, šāds secinājums būtu bezjēdzīgs un nespētu viņam nodrošināt pienācīgu apmierinājumu. Jebkurā gadījumā, pat ja personai ir pieejami vairāki efektīvi tiesību aizsardzības līdzekļi, viņam bija pienākums izsmelt tikai vienu no tiem, un nebija jāizmēģina arī otrs līdzeklis.

B. Tiesas vērtējums

1. Materiāltiesiskais tvērums

31. Tiesa atzīmē, ka iesniedzēja sūdzība ir saistīta ar vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministra izteikumiem kontekstā ar procesu par iesniedzēja atstādināšanu no viņa kā Ventspils pilsētas domes priekšsēdētāja amata (skatīt 10.rindkopu augstāk). Iesniedzēja atstādināšanas process ir

balstīts uz aizdomām, ka viņš vairākus lēmumus bija pieņēmis interešu konflikta situācijā, ko apliecināja Ģenerālprokuratūras sniegtā informācija, kas iegūta pirmstiesas izmeklēšanas gaidā (*ibid.*). Tiesa uzskata, ka nacionālo institūciju, proti, ministra, atsaukšanās uz aktīvu kriminālprocesu pret iesniedzēju radīja saikni starp kriminālprocesu un atstādināšanas procesu, kas pamato Konvencijas 6.panta 2.punkta piemērojamību, lai aptvertu otro procesu (skatīt, *mutatis mutandis*, *Hrdalo pret Horvātiju*, iesniegums Nr.23272/07, 53.rindkopa, 2011.gada 27.septembris, un *Ispiryān pret Lietuvu*, iesniegums Nr.11643/20, 76.rindkopa *in fine*, 2023.gada 27.jūnijs; salīdzināt arī ar *Güç pret Turciju*, iesniegums Nr.15374/11, 33.rindkopa, 2018.gada 23.janvāris).

32. Tādēļ Valdības iebildumi šajā daļā ir noraidāmi.

2. Nacionālo tiesību aizsardzības līdzekļu izsmelšana

33. Būtiskie ar tiesību aizsardzības līdzekļu izsmelšanu saistītie principi ir apkopoti lietā *Communauté genevoise d'action syndicale (CGAS) pret Šveici* [Lielā palāta], iesniegums Nr.21881/20, 138.-145.rindkopa, 2023.gada 27.novembris). Proti, Konvencijas nodrošinātās aizsardzības sistēmas stūrakmens ir tāds, ka šī aizsardzības sistēma ir subsidiāra nacionālajām cilvēktiesību aizsardzības sistēmām (skatīt *Vučković un citi pret Serbiju* (sākotnējais iebildums) [Lielā palāta], iesniegumi Nrs. 17153/11 un 29 citi, 69.rindkopa *in limine*, 2014.gada 25.marts). Tādēļ ir pareizi, ka sākumā nacionālajām tiesām tiek sniegta iespēja izvērtēt jautājumus par nacionālo tiesību atbilstību Konvencijai, un, ja tomēr vēlāk iesniegums nonāk Tiesā, pēdējai ir iespēja ņemt vērā nacionālo tiesu, kas atrodas tiešā un nepārtrauktā saskarē ar situāciju nacionālajā līmenī, vērtējuma (skatīt, citu avotu starpā, *Burden pret Apvienoto Karalisti* [Lielā palāta], iesniegums Nr.13378/05, 42.rindkopa *in fine*, ECHR 2008). Pienākuma izsmelt nacionālos tiesību aizsardzības līdzekļus mērķis ir dot iespēju nacionālajām institūcijām, primāri tiesām, novērst vai atrisināt iespējamus Konvencijas pārkāpumus (skatīt *Vučković un citi*, citēts augstāk, 70.rindkopa; *Mocanu un citi pret Rumāniju* [Lielā palāta], iesniegums Nr.10865/09 un 2 citi, 221.rindkopa, ECHR 2014 (izvilkumi); un *Gherghina pret Rumāniju* (lēmums) [Lielā palāta], iesniegums Nr.42219/07, 84.rindkopa, 2015.gada 9.jūlijs).

34. Konvencijas 35.panta 1.punktā ietvertais pienākums izsmelt nacionālos tiesību aizsardzības līdzekļus ir balstīts uz pieņēmumu, kas atspoguļots Konvencijas 13.pantā (ar kuru tam ir cieša saikne), ka attiecībā uz konkrēto sūdzību gan teorijā, gan praksē ir pieejams efektīvs nacionālais tiesību aizsardzības līdzeklis (skatīt *Kudla pret Poliju* [Lielā palāta], iesniegums Nr.30210/96, 152.rindkopa, ECHR 2000-XI, un *Konstas pret Grieķiju*, iesniegums Nr.53466/07, 28.rindkopa, 2011.gada 24.maijs). Pat ja viens tiesību aizsardzības līdzeklis pats par sevi nespēj pilnībā izpildīt 13.panta prasības, vairāku tiesību aizsardzības līdzekļu kopums, kas pieejami

nacionālajās tiesībās, var būt pietiekams (skatīt *Kudla*, citēts augstāk, 157.rindkopa *in fine*).

35. Būtiskie principi par efektīviem tiesību aizsardzības līdzekļiem sūdzību par Konvencijas 6.panta 2.punkta pārkāpumu kontekstā un, jo īpaši, attiecībā uz jautājumu par to, kādos apstākļos civiltiesiskie un krimināltiesiskie mehānismi vai to kombinācija ir uzskatāmi par efektīviem, ir izklāstīti lietā *Rimšēvičs pret Latviju* ((lēmums), iesniegums Nr.31634/18, 48.-49.rindkopa, 2023.gada 10.oktobris). Atbilde uz jautājumu, par to, kuri tiesību aizsardzības līdzekļi ir izsmeljami attiecībā uz sūdzībām par nevainīguma prezumpcijas pārkāpumu, ir atkarīga no konkrētās lietas faktiem un nacionālo tiesību ietvaru, kas attiecināms uz konkrēto lietu (*ibid*, 50.rindkopa).

36. Tiesa jau iepriekš līdzīgā lietā Latvijas kontekstā ir secinājusi, ka sūdzību atbilstoši Kriminālprocesa likuma 19.panta ceturtajai daļai, ar kuras palīdzību iesniedzējs var saņemt atzinumu par nevainīguma prezumpcijas pārkāpumu, kopsakarā ar kompensācijas prasību atbilstoši Civillikumam var uzskatīt par efektīvu nacionālo tiesību aizsardzības līdzekli iespējama nevainīguma prezumpcijas pārkāpuma gadījumā (*ibid.*, 53.rindkopa, kur iesniedzējs arī sūdzējās par Konvencijas 6.panta 2.punktā garantēto tiesību uz nevainīguma prezumpciju pārkāpumu saistībā ar publiskiem un ārpus konkrētā kriminālprocesa vairāku augsti stāvošu amatpersonu izdarītiem izteikumiem).

37. Tiesa atgādina, ka nacionālajā tiesību sistēmā izveidoto tiesību aizsardzības līdzekļu daba un struktūra, kā arī iesniedzēja sūdzības (par iespējamu tiesību uz taisnīgu tiesu pārkāpumu vai uzbrukumu viņa “reputācijai” saistībā ar apstrīdētajiem izteikumiem) daba ir būtiski apsvērumi, ko Tiesa ņem vērā, vērtējot kriminālprocesa ietvaros pieejamo un/vai atsevišķas civilprasības kā nacionālo tiesību aizsardzības līdzekļu efektivitāti (skatīt, piemēram, *Lakatoš un citi pret Serbiju*, iesniegums Nr.3363/08, 113.rindkopa, 2014.gada 7.janvāris; skatīt arī ilustratīvi *Ringwald pret Horvātiju* (lēmums) [Komiteja], iesniegums Nr.25405/15, 54.-58.rindkopa, 2019.gada 22.janvāris).

38. Lai arī pieļaujami ar konkrētas lietas faktiem attaisnoti izņēmumi, vērtējums par to, vai nacionālie tiesību aizsardzības līdzekļi ir izsmelti, ierasti veicams, kā atzīmi izmantojot datumu, kurā iesniedzējs vērsies ar iesniegumu Tiesā (skatīt *Baumann pret Franciju*, iesniegums Nr.33592/96, 47.rindkopa, ECHR 2001-V (izvilkumi)).

39. Pievēršoties pierādīšanas nastai, jāatzīmē, ka tas ir Valdības, kas izvirza argumentu par efektīvu tiesību aizsardzības līdzekļu neizsmelšanu, pienākums pārliecināt Tiesu, ka tiesību aizsardzības līdzeklis konkrētajā laika posmā bija efektīvs un pieejams gan teorijā, gan praksē. Tiklīdz šī prasība ir izpildīta, iesniedzējam ir pienākums pierādīt, ka Valdības izvirzītais tiesību aizsardzības līdzeklis patiesībā bija izsmelts vai arī norādīt, ka tas kādu apsvērumu dēļ nebija piemērots vai efektīvs konkrētajos lietas apstākļos, vai

arī bija kādi citi īpaši apstākļi, kas atbrīvoja viņu no šīs prasības izpildes (skatīt *Vučković un citi*, citēts augstāk, 77.rindkopa, un tur iekļautās atsauces).

40. Pievēršoties izskatāmajai lietai, Tiesa atzīmē, ka krimināllietu iztiesājošā tiesa nepieņēma nevienu lēmumu un neveica nevienu darbību, kas būtu ietekmējusi iesniedzēja tiesībām tikt uzskatītam par nevainīgu pirms viņa vaina pierādīta tiesā (salīdzināt ar *Hajnal pret Serbiju*, iesniegums Nr.36937/06, 121.rindkopa, 2012.gada 19.jūnijs). Iesniedzēja sūdzības pamatā ir tikai un vienīgi vairāki ministra ārpus konkrētās lietas izdarītie izteikumi (skatīt 10.rindkopu augstāk).

41. Tiesa ņem vērā, ka Valdība argumentēja, ka iesniedzējs varēja un viņam vajadzēja vērsties ar sūdzību atbilstoši Kriminālprocesa likuma 19.panta ceturtajai daļai tieši kriminālprocesa ietvaros (skatīt 23.rindkopu augstāk). Tiesa atzīmē, ka atbilstoši šai normai sūdzību par iespējamu nevainīguma prezumpcijas pārkāpumu, kas radies ar kriminālprocesu nesaistītu personu izteikumu rezultātā, personai ir tiesības iesniegt aktīva kriminālprocesa ietvaros (kontrastam skatīt *Lakatoš un citi*, citēts augstāk, 113.rindkopa *in fine*, un *Okropiridze pret Gruziju*, iesniegumi Nrs.43627/16 un 71667/16, 114.rindkopa, 2023.gada 7.septembris). To iespējams izdarīt, negaidot brīdi, kad lietu nodod iztiesāšanai (kontrastēt ar *Peša pret Horvātiju*, iesniegums Nr.40523/08, 132.-133.rindkopa, 2010.gada 8.aprīlis). Procesa virzītājam ir tiesības, ievērojot skartās personas motivētu sūdzību, atzīt, ka ir noticis nevainīguma prezumpcijas pārkāpums un nodrošināt, ka šāds atzinums tiek publicēts (skatīt 23.rindkopu augstāk; kontrastēt ar *Neagoie pret Rumāniju*, iesniegums Nr.23319/08, 27.rindkopa, 2015.gada 21.jūlijs). Iesnieguma kopija tiek nosūtīta izvērtēšanai institūcijai, kura var lemt par amatpersonas atbildību (skatīt 23.rindkopu augstāk). Tādēļ atkarībā no apstākļiem šis tiesību aizsardzības līdzeklis var panākt arī konkrētās amatpersonas, kuras izteikumi apstrīdēti, saukšanu pie atbildības. Turklāt Tiesa ņem vērā, ka šī norma tika ieviesta nacionālajā tiesību sistēmā tieši tādēļ, lai nodrošinātu efektīvu tiesību aizsardzības līdzekli situācijās, kad personas apgalvo, ka kriminālprocesā neiesaistītas personas izteikumi pārkāpuši nevainīguma prezumpciju, kā to pieprasa ES Direktīva un ņemot vērā Tiesas praksi (skatīt 24.rindkopu augstāk).

42. Kā atzīmēts iepriekš, prasība iesniedzējam izsmelt nacionālos tiesību aizsardzības līdzekļus ierasti tiek vērtēta, atsaucoties uz datumu, kurā iesniegums iesniegts Tiesā (skatīt 38.rindkopu augstāk). Tāpat Tiesa pieņem, ka var būt ar konkrētās lietas faktiem attaisnojami izņēmumi (skatīt 36.rindkopu augstāk), un ņem vērā, ka lietā *Rimšēvičs* tā uzskatīja, ka iesniedzējam bija jāizmanto šis tiesību aizsardzības līdzeklis pat situācijā, kad iesniegums Tiesā bija iesniegts pavisam neilgi pirms 19.panta ceturajā daļā bija stājusies spēkā (skatīt *Rimšēvičs*, citēts augstāk, 54.rindkopa). Šajā saistībā Tiesa atzīmē, ka 19.panta ceturajā daļā stājās spēkā 2018.gada 25.oktobrī (skatīt 23.rindkopu augstāk) un bija spēkā vairāk nekā divus mēnešus, kad iesniedzējs 2019.gada 8.janvārī šajā lietā vērsās ar iesniegumu

Tiesā. Tobrīd pret iesniedzēju vērstais kriminālprocess atradās izskatīšanā Rīgas apgabaltiesā kā pirmās instances tiesā (skatīt 6.-7.rindkopu augstāk). Tādēļ iesniedzējs, pamatojoties uz 19.panta ceturto daļu, varēja savu sūdzību izvirzīt šajā tiesā un tādējādi dot iespēju nacionālajām institūcijām atzīt iespējamo pārkāpumu (skatīt 33.rindkopu augstāk). Tā kā šī tiesību aizsardzības līdzekļa izmantošanai nav noteikti termiņi, iesniedzējs varēja to izdarīt arī savā apelācijas sūdzībā par pirmās instances tiesas spriedumu (skatīt *Czajkowski pret Poliju* (lēmums), iesniegums Nr.6809/03, 2007.gada 16.oktobris). Patiesībā viņš joprojām šo tiesību aizsardzības līdzekli var izmantot, ņemot vērā, ka konkrētais kriminālprocess joprojām ir aktīvs (skatīt 9.rindkopu augstāk). Turklāt procesa virzītājs atzinums atbilstoši Kriminālprocesa likuma 19.panta ceturtajai daļai varētu būt pamats iesniedzējam lūgt arī kompensāciju atbilstoši Civillikuma normām (skatīt 22.rindkopu augstāk).

43. Attiecībā uz iesniedzēja sūdzības dabu (skatīt 37.rindkopu augstāk) Tiesa atzīmē, ka iesniedzēja sūdzība nacionālajā līmenī, ar kuru viņš uzsāka civilprocesu, norāda, ka viņš cēla prasību par neslavas celšanu, un tā primāri bija formulēta kā saistīta ar viņa goda un cieņas aizsardzību, kā paredzēts arī Civillikuma 2352.¹pantā (skatīt 11.rindkopu augstāk). Nacionālās tiesas šo lietu izskatīja tieši no šīs perspektīvas (skatīt *Rodina pret Latviju*, iesniegumi Nrs.48534/10 un 19532/15, 81.rindkopa, 2020.gada 14.maijs). Lai arī iesniedzējs atsaucās arī uz nevainīguma prezumpciju, viņš ar to nepamatoja savu prasību, tas ir, viņš nevērsās tiesā ar atsevišķu prasību par šo aspektu (skatīt 11.rindkopu augstāk). Neskaitot faktu, ka 2015.gada 4.februāra spriedumu, uz ko atsaucās iesniedzējs (skatīt 30.rindkopu augstāk), Augstākā tiesa pilnībā atcēla (skatīt 18.rindkopu augstāk), Tiesa atzīmē, ka pat tajā spriedumā visi apstrīdētie ministra izteikumi tika vērtēti no pieļaujamās kritikas un iesniedzēja goda un cieņas aizsardzības perspektīvas (skatīt 15.-17.rindkopu augstāk). Tiesa šajā saistībā atgādina, ka tiktāl, cik nacionālajā līmenī pastāv tiesību aizsardzības līdzeklis, kas ļauj nacionālajām tiesām izvērtēt sūdzību par iespējamo Konvencijā garantētās tiesības pārkāpumu vismaz pēc būtības, tieši šis tiesību aizsardzības līdzeklis ir jāizmanto. Nav pietiekami, ja iesniedzējs ir neveiksmīgi izmēģinājis citu tiesību aizsardzības līdzekli, kas būtu varējis izlabot apstrīdēto rīcību tādu iemeslu dēļ, kas nav saistīti ar konkrēto personas sūdzību par iespējamo Konvencijā garantēto tiesību pārkāpumu. Tieši sūdzība par iespējamu Konvencijas pārkāpumu ir tā, kas ir jāizvirza nacionālā līmenī, lai varētu uzskatīt, ka ir izsmelti “efektīvi tiesību aizsardzības līdzekļi”. Tas būtu pretēji Konvencijas sistēmas subsidiārajai lomai, ja iesniedzējs, ignorējot iespējamu ar Konvenciju saistītu argumentu, nacionālajā līmenī varētu atsaukties uz kādu citu iemeslu apstrīdētā pasākuma labošanai, lai tikai pēc tam iesniegtu sūdzību Tiesā, atsaucoties tieši uz argumentiem, kas saistīti ar Konvencijas pārkāpumu (skatīt *Vučković un citi*, citēts augstāk, 75.rindkopa, un tur iekļautās atsaucēs).

44. Tā kā iesniedzējs nacionālā līmenī nesūdzējās par viņa nevainīguma prezumpcijas pārkāpumu kriminālprocesa ietvaros, atbilstoši procedūrai, kas aprakstīta iepriekš, un pēc tam civiltiesiskā kārtībā lai gūtu atlīdzinājumu, Tiesa, uzsverot Konvencijas sistēmas subsidiāro raksturu, secina, ka iesniedzējs attiecībā uz viņa sūdzību par Konvencijas 6.panta 2.punkta pārkāpumu nav izsmēlis nacionālos tiesību aizsardzības līdzekļus (skatīt 34.rindkopu *in fine* augstāk; skatīt, arī, *Rimšēvičs*, citēts augstāk, 56.rindkopa). Tiesa šajā lietā nesaskata kādus izņēmuma apstākļus, kas varētu pamatot iesniedzēja atbrīvošanu no pienākuma izmantot minētos tiesību aizsardzības līdzekļus. Šajā saistībā tā atgādina, ka iesniedzēja šaubas par kāda tiesību aizsardzības līdzekļa efektivitāti neatbrīvos viņu no pienākuma to izmēģināt (skatīt *Vučković un citi*, citēts augstāk, 74. un 84.rindkopa).

45. Līdz ar to iesniegums jānoraida atbilstoši Konvencijas 35.panta 1. un 4.punktam, jo nav izsmelti nacionālie tiesību aizsardzības līdzekļi.

Šo iemeslu dēļ Tiesa vienbalsīgi,

Atzīst iesniegumu par nepieņemamu izskatīšanai pēc būtības.

Sagatavots angļu valodā un paziņots 2025.gada 5.jūnijā.

Liv Tigerstedt
nodaļas sekretāra vietniece

Ivana Jelić
priekšsēdētāja